

Nr 200.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om utrotande av berberis å viss mark; given Stockholms slott den 3 mars 1933.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om utrotande av berberis å viss mark.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Förslag

till

lag om utrotande av berberis å viss mark.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Där förhållandena inom något hushållningssällskaps område sådant påkalla, äger Kungl. Maj:t på framställning av hushållningssällskapet och vederbörande landsting förordna, att vanlig berberis (*Berberis vulgaris*), däri inbegripet dess varieteter, samt andra arter av för svartrost (*Puccinia graminis*) mottaglig berberis skola inom hushållningssällskapet område utrotas. Skyldighet att ombesörja utrotningen åligger jordägaren eller, där jorden är upplåten på arrende, arrendatorn.

Förordnande, varom nyss nämnts, må ej omfatta berberis i botaniska trädgårdar, som äro förbundna med högre undervisningsanstalter.

2 §.

I förordnande, varom i 1 § sägs, skall tillika utsättas viss tid, inom vilken utrotandet skall vara verkställt. Tiden må sättas olika för olika delar av det område, förordnandet avser.

3 §.

Uraktlåter jordägare eller arrendator, som i 1 § avses, att inom utsatt tid verkställa föreskriven utrotning av å marken växande berberis, som är mottaglig för svartrost, straffes med böter från och med tio till och med tvåhundra kronor; och må den försumlige åliggande åtgärder, sedan han blivit underrättad, verkställas genom vederbörande åklagarmyndighets försorg. Kostnaden härför må av åklagarmyndigheten omedelbart uttagas hos den försumlige.

4 §.

Förseelse, varom i denna lag sägs, åtalas av allmän åklagare.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas gäldande, skola de förvandlas enligt allmän lag.

5 §.

Förordnande enligt denna lag skall tillika med erinran om påföljd av förseelse däremot genom vederbörande länsstyrelses försorg på statsverkets bekostnad införas i länskungörelserna och i en eller flera tidningar inom orten samt anslås på lämpliga ställen inom det område, förordnandet avser.

6 §.

Genom särskild kungörelse bestämmer Kungl. Maj:t, på vilka arter av släktet *Berberis* utom *Berberis vulgaris* denna lag skall äga tillämpning. Vad sålunda kungöres skall gälla även beträffande område, för vilket förordnande om utrotning redan meddelats, då kungörelsen träder i kraft; börande i denna stadgas viss tid, inom vilken, såvitt angår sådant område, utrotningen av berberisart, vilken icke förut varit föremål för utrotningsarbetet, senast skall vara verkställd vid påföljd, som stadgas i 3 §.

7 §.

På Kungl. Maj:t ankommer att meddela föreskrifter angående förbud mot försäljning och plantering av berberis.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1933, då lagen den 20 juni 1918 (nr 400) om utrotande av berberisbuskar å viss mark skall upphöra att gälla.

I fråga om område, för vilket förordnande meddelats enligt sistnämnda lag, skall den nya lagen gälla som om förordnandet meddelats enligt denna; dock att beträffande mark, som är belägen på längre avstånd från åker än 200 meter, bestämmelserna i 3 § av den nya lagen icke skola träda i tillämpning förr än den 1 juli 1935.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1933.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden UNDÉN, NOTHIN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, anför:

Gällande lagstiftning om utrotande av berberis innefattas i lagen den 20 juni 1918 (nr 400) om utrotande av berberisbuskar å viss mark. I 1 § av lagen stadgas, att, där förhållandena inom något hushållningssällskaps område sådant påkalla, Konungen äger, på framställning av hushållningssällskapet och vederbörande landsting, förordna, att buskar av vanlig berberis (*Berberis vulgaris*) skola inom hushållningssällskapets område eller viss del därav genom jordinnehavarens försorg utrotas å mark, belägen på mindre avstånd än två hundra meter från åker; dock att förordnandet ej må omfatta dylika buskar i botaniska trädgårdar, som äro förbundna med högre undervisningsanstalter. Enligt stadgande i 2 § skall i förordnande, varom i 1 § sägs, tillika ut sättas viss tid, inom vilken utrotandet skall var verkställt. Tiden må sättas olika för olika delar av det område, förordnandet avser. I 3 § stadgas, att, om innehavare av mark, som i 1 § avses, uraktlåter att inom utsatt tid verkställa föreskriven utrotning av å marken växande berberisbuskar, skall han straffas med böter från och med tio till och med två hundra kronor, och må utrotandet på den skyldiges bekostnad verkställas genom vederbörande åklagarmyndighets försorg. I 4 § upptages en bestämmelse om åtalsrätt, och 5 § innehåller vissa bestämmelser om bötesfördelning m. m. I 6 § stadgas, att förordnande enligt lagen skall tillika med erinran om påföljd av förseelse däremot genom Kungl. Maj:ts befallningshavandes försorg på statsverkets bekostnad införas i länskungörelserna och i en eller flera tidningar inom orten samt anslås på lämpliga ställen inom det område, förordnandet avser. Enligt 7 § av lagen ankommer på Konungen att meddela föreskrifter angående förbud mot försäljning och plantering av berberisbuskar. Lagen trädde i kraft den 1 augusti 1918.

Genom kungörelse den 3 oktober 1929 (nr 302) angående förbud mot saluhållande och plantering av berberisbuskar har Kungl. Maj:t jämlikt 7 § i 1918 års lag förordnat, att

buskar av vanlig berberis (*Berberis vulgaris*), däri inbegripet dess varieteter, ej må utan Kungl. Maj:ts tillstånd hållas eller utbjudas till salu eller planteras; dock att detta förbud ej gäller utbjudande till salu av berberisbuskar till botaniska trädgårdar, som äro förbundna med högre undervisningsanstalter, eller plantering av berberisbuskar i dylika trädgårdar.

Förordnanden enligt 1 § i 1918 års lag hava av Kungl. Maj:t meddelats för Stockholms stad och län, Uppsala, Södermanlands och Östergötlands län, Kalmars läns norra hushållningssällskaps område och vissa delar av Kalmars läns södra hushållningssällskaps område ävensom för Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Göteborgs och Bohus samt Örebro och Västmanlands län. De i förordnandena utsatta tider, inom vilka utrotandet av berberisbusken skulle vara verkställt, hava numera gått till ända i samtliga fall utom så vitt angår Uppsala län samt förenämnda delar av Kalmar län, där den utsatta tiden utgår först med 1933.

Till bestridande av kostnaderna för berberisbuskens utrotande i de trakter av landet, där den förekommer i större mängd, har riksdagen å extra stat för vart och ett av åren 1919—1922 anvisat ett förslagsanslag, högst, 15,000 kronor. I riksstaten för budgetåret 1923/1924 uppfördes anslaget såsom extra reservationsanslag med 10,000 kronor. För tiden därefter hava medel anvisats allenast för budgetåren 1929/1930 och 1930/1931 med för vardera budgetåret 5,000 kronor.

Enligt kungörelse den 3 december 1918 (nr 992) angående statsbidrag till utrotande av berberisbuskar å viss mark har statskontoret att till hushållningssällskap, inom vars område 1918 års lag äger tillämpning, utbetala av Kungl. Maj:t beviljat bidrag till så stor del, som hushållningssällskapet med intyg från lantbruksstyrelsen styrker sig hava utgivit av natur att kunna gäldas av statsmedel. Understöd av statsmedel för utrotande av berberisbuskar utgår med högst 100 kronor för år till en och samma jordbrukare och under förutsättning, att minst motsvarande belopp tillskjutes från medel, beviljade av landsting, kommuner, hushållningssällskap eller enskilda.

Under åren 1928—1932 har Kungl. Maj:t, jämte statsbidrag enligt 1918 års kungörelse, dels från förenämnda anslag och dels från nionde huvudtitelns ordinarie reservationsanslag till extra utgifter och ordinarie reservationsanslaget till befrämjande i allmänhet av jordbruk och lantmannanäringar anvisat sammanlagt 34,738 kronor för fullständigt utrotande av berberisbusken inom vissa län.

Vid flera tillfällen under senare år har fråga om ändringar i 1918 års lag och kungörelse varit före. Den 3 oktober 1929 förklarade Kungl. Maj:t vissa framställningar, däribland en av lantbruksstyrelsen den 11 februari 1927 avgiven, rörande reviderad lagstiftning om berberisbuskens utrotande icke föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd. Den 29 april

1932 fann Kungl. Maj:t en av Uppsala läns hushållningssällskap i december 1931 i ämnet gjord framställning för det dåvarande icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Hushållningssällskapens ombud hava nu, i anledning av en av landshövdingen Karl Tiselius och friherre Israel Lagerfelt vid ombudens möte 1932 väckt motion angående utredning om åtgärder för berberisbuskens fullständiga utrotande i landet, i skrivelse den 28 september 1932 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte snarast möjligt vidtaga erforderliga åtgärder för en lösning i motionens syfte av det synnerligen betydelsefulla spörsmål, som däri avsåges. I motionen anfördes huvudsakligen följande.

Från vetenskapligt håll uttalades redan vid tillkomsten av 1918 års lag den åsikten, att berberisbuskarnas utrotande i den omfattning, lagen föreskriver, icke kunde förväntas medföra åsyftade resultat. Senare undersökningar hade också, enligt motionärernas mening, klart visat, att en utrotning av berberisbuskar endast i den omfattning lagen föreskriver icke utgjorde något nämnvärt skydd mot svartrostangreppen. Enligt vad det konstaterats kunde svartrostens sporer spridas på väsentligt längre avstånd än 200 meter, och man hade trots sig funnit, att sporererna av vinden kunde föras många kilometers väg.

De betydande förluster, som svartrostangreppen nära nog årligen tillfogade jordbruket, vore svåra att siffermässigt angiva. Med stöd av approximativa uppskattningar av svartrostens skadegörelse kunde det emellertid enligt motionärernas åsikt antagas, att denna enbart inom Östergötlands län under ett enda s. k. svartrostår uppginge till omkring 1,000,000 kronor. För landet i dess helhet måste man efter motionärernas förmenande räkna med förluster av oerhörd storlek.

Olika sorter av stråsäd vore olika mottagliga för svartrostsmittan. Några fullständigt motståndskraftiga sorter syntes emellertid knappast finnas, och att genom växtförädlingen framdraga sådana torde av flera skäl stöta på avsevärda svårigheter. Den ökade användningen av kvävehaltiga konstgödselmedel syntes i viss utsträckning göra säden mera mottaglig för svartrostangrepp, men en någorlunda riklig gödsling med kväve vore, å andra sidan, ett medel till avkastningens höjande och odlingens förbilligande.

Då det gällde att minska eller helt hindra angrepp av svartrost och därav förorsakade ekonomiska förluster, syntes därför ej någon annan väg stå till buds än berberisbuskens fullständiga utrotande. De erfarenheter, som man härutinnan hade från andra länder, exempelvis Danmark, gäve vid handen, att genom en dylik fullständig utrotning angreppen av svartrost helt upphörde eller bleve av så ringa omfattning, att de saknade ekonomisk betydelse.

Med hänsyn till att jordbrukarna fortfarande tämligen allmänt förmenade, att berberisbusken icke spelade någon större roll vid svartrostens spridning, och jämväl på grund av den praktiska svårigheten att verkställa en allmän utrotning syntes det motionärerna böra utredas, huruvida man icke genom en mera effektiv lagstiftning än den nu gällande skulle kunna erhålla ett värdefullt stöd för genomförande av en fullständig utrotning av berberisbusken inom hela landet. I detta sammanhang förtjänade enligt motionärernas mening att uppmärksammas, att

den nuvarande lagstiftningen kunde befaras snarare vara till skada än gagn, då den gäve stöd åt den oriktiga uppfattningen, att berberisbuskar på längre avstånd än 200 meter från åker vore ofarliga. En ytterligare omständighet, som efter motionärernas förmenande talade för önskvärdheten av att en lagstiftning avseende fullständig utrotning av berberis komme till stånd, vore, att man utan en sådan torde kunna befara, att utrotningsarbetet icke komme att upptagas inom alla de hushållningssällskaps områden, där busken förekomme, och att förty de områden, där berberiskampanjen genomförts, fortfarande bleve utsatta för invasion både av buskar och av rosten.

Motionärerna föreslogo, att utredning måtte ske angående lämpliga åtgärder för åstadkommande snarast möjligt av ett fullständigt utrotande av berberisbusken inom landet i dess helhet. Vid utredningen borde beaktas frågorna om en effektivare lagstiftning, om anskaffande av de för utrotningsarbetet erforderliga penningmedlen samt om fortsatt spridande av upplysning angående berberisbuskens skadlighet och det lämpligaste sättet för dess utrotande.

Framställningar i ämnet hava vidare inkommit från ett flertal hushållningssällskap, nämligen *Stockholms läns och stads* samt *Uppsala, Södermanlands, Östergötlands* och *Kronobergs läns hushållningssällskap*, *Kalmar läns norra och södra hushållningssällskap*, *Blekinge läns hushållningssällskap*, *Älvsborgs läns norra och södra hushållningssällskap*, ävensom *Skaraborgs, Örebro* och *Västmanlands läns hushållningssällskap*. I hushållningssällskapens framställningar har särskilt framhållits önskvärdheten av att sådana ändringar vidtagas i gällande berberislag, att utrotandet av berberis föreskrives skola omfatta all berberis, oberoende av avståndet från växtplatsen till odlad jord, samt att ordet »jordinnehavaren» i lagen närmare klarlägges. *Blekinge läns hushållningssällskap* har därjämte framhållit såsom önskvärt, att en eventuell ny lag på området gjordes obligatorisk för hela landet och att alltså lagens ikraftträdande inom visst område ej, såsom nu är fallet, gjordes beroende av samfällda beslut av hushållningssällskap och landsting. *Västmanlands läns hushållningssällskap* har uttalat, att enligt dess mening borde ansvaret för berberisbuskens utrotande läggas å jordägaren samt att det vore ett önskemål, att förutom Berberis vulgaris även förekommande varieteter därav inbegreps i lagstiftningen.

Statens växtskyddsanstalt har i avgivna utlåtanden den 28 december 1932 och den 11 januari 1933 — under hänvisning till yttranden i ärendet av föreståndaren för anstaltens botaniska avdelning filosofie doktorn Carl Hammarlund samt föreståndaren för anstaltens upplysnings- och kontrollavdelning filosofie doktorn Thore Lindfors — tillstyrkt skyndsamma åtgärder för ändring av gällande lagstiftning i överensstämmelse med de gjorda framställningarna.

Föreståndaren för anstaltens upplysnings- och kontrollavdelning har an-
fört huvudsakligen följande.

Vid de förberedande utredningar, som föregingo utfärdandet av 1918 års berberislag, förutsades av vissa sakkunniga, att utrotning av berberis i den omfattning, som sedermera blev stadgad i lagen, icke skulle vara tillfyllest för erhållande av skydd mot svartrostangrepp. Senare offentliggjorda undersökningar hade till fullo bekräftat den uppfattning, som dessa sakkunniga företrädde. Härutinnan kunde erinras om Gassners undersökningar i Uruguay, vilka klart och tydligt visade, att rostsporer spredes på över 2 kilometer, eller det största avstånd, för vilket observationer av honom verkstälts. Stakman m. fl. forskare hade i Amerikas Förenta Stater visat, att svampsporer i stort antal förekomme vid en höjd av 3,300 meter och sparsamt ända till 5,000 meter över jordytan samt att levande rostsporer kunde infångas på en höjd av över 2,000 meter. Det vore uppenbart, att spridning parallellt med jordytan i vindarnas riktning kunde ske på betydligt längre avstånd, även om skogar och höjder kunde i viss mån verka hejdande. Vid bedömandet av det avstånd, inom vilket en berberisbuskes smittospridande verksamhet kunde göra sig gällande, borde man även hava i minne, att de genom skälrostsporer framkallade infektionerna på sädesplantor inom ett par veckors tid gäve upphov till sommarsporer, som i sin tur kunde spridas över nya sträckor, samtidigt som infektionsmaterialet bleve mångtusendubblat. Under en vegetationsperiod hunne flera generationer av sommarsporer utbildas. Antalet väx-
lade beroende på väderleksförhållandena, men antalet 3—6 hade betecknats såsom sannolikt för svenska förhållanden, och den ursprungligen från en berberisbuske utgångna smittan kunde alltså utbreda sig successivt i lika många etapper. Då varje etapp enligt förut anförda rön måste omfatta en sträcka flerdubbelt överstigande 200 meter, vore det uppenbart, att den en hel vegetationsperiod omfattande sporspridningen kunde sträcka sig milsvitt, åtminstone under för rosten gynnsamma omständigheter.

Genom det kartläggningsarbete, som Södermanlands läns hushållnings-sällskap utfört inom sitt verksamhetsområde, och den karta över berberisbuskens utbredning i Uppland, som inginge i en av filosofie doktorn E. Almquist utgiven avhandling, hade man fått större möjligheter att göra en tillförlitlig jämförelse mellan berberisbuskens och svartrostens utbredning samt att i särskilda fall, åtminstone med hög grad av sannolikhet, avgöra, från vilken berberisförekomst smittan härledde sig. Genom sådana iakttagelser bekräftades till fullo uppfattningen, att smittan från berberis gjorde sig gällande på avstånd flerdubbelt överstigande 200 meter.

Det nu anförda torde vara tillräckligt för klargörande av 200-metersgränsens olämplighet. Härjämte syntes emellertid böra framhållas, att man alltjämt måste räkna med nyspridning av berberisbusken från platser utanför nämnda gräns till de inom gränsen liggande områdena. Det skulle på många håll säkerligen icke dröja mer än ett eller annat årtionde, innan berberisbusken återvunnit den terräng, som den förlorat genom utrotning i den av gällande lag föreskrivna omfattningen.

Man torde äga grundad anledning att påräkna, att en fullständig utrotning av berberisbusken i Sverige skulle medföra befrielse från svartrostangrepp av ekonomisk betydelse. Att en total utrotning av berberis även inom de delar av landet, där busken förekomme rikligast, vore tekniskt och ekonomiskt möjlig bevisades av erfarenheterna från Södermanlands län.

Föreståndaren för anstaltens botaniska avdelning har förklarat sig i alla delar ansluta sig till nu återgivna uttalanden.

Den 13 januari 1933 anbefalldes Kungl. Maj:t lantbruksstyrelsen att i samråd med statens växtskyddsanstalt verkställa utredning rörande frågan om berberisbuskens utrotande samt utarbeta de förslag i avseende å såväl hithörande lagstiftning som åtgärder av ekonomisk och organisatorisk art, vartill utredningen kunde föranleda; och förklarade Kungl. Maj:t tillika, att vid förslagets upprättande borde, bland annat, iakttagas, att lagstiftningen i ämnet fortfarande i så måtto bleve fakultativ, att lagbestämmelsernas giltighet för visst område gjordes beroende av framställning från lokala organ, exempelvis hushållningssällskap och landsting.

I skrivelse den 16 februari 1933 har *lantbruksstyrelsen* inkommit med framställning om ändrad lagstiftning angående utrotande av berberis samt tillika överlämnat följande

»Förslag till lag om utrotande av berberis å viss mark.

1 §.

Där förhållandena inom något hushållningssällskaps område sådant påkalla, äger Konungen, på framställning av hushållningssällskapet och vederbörande landsting, förordna, att vanlig berberis (*Berberis vulgaris*), däri inbegripet dess varieteter, ävensom andra arter av för svartrost (*Puccinia graminis*) mottaglig berberis, skall inom hushållningssällskapets område genom jordägarens eller, där jorden är med nyttjanderätt upplåten, genom vederbörande nyttjanderättsinnehavares försorg utrotas. Är mark upplåten allenast med rätt till bete, åligger det ägaren att svara för utrotningen, varvid innehavaren av betesrätten på anfordran är skyldig att mot skälig ersättning i erforderlig utsträckning till utrotningsarbetets utförande ställa arbetsfolk och dragare jämte redskap för hantlangning och vattenkörning till jordägarens förfogande.

Förordnande, varom nyss nämnts, må ej omfatta berberis i botaniska trädgårdar, som äro förbundna med högre undervisningsanstalter.

2 §.

I förordnande, varom i 1 § sägs, skall tillika utsättas viss tid, inom vilken utrotandet skall vara verkställt. Tiden må sättas olika för olika delar av det område, förordnandet avser.

3 §.

Uraktlåter ägare eller nyttjanderättsinnehavare, som i 1 § avses, att inom utsatt tid verkställa föreskriven utrotning av å marken växande berberis, som är mottaglig för svartrost, straffes med böter från och med tio till och med tvåhundra kronor; och må den försumlige åliggande åtgärder, sedan han blivit underrättad, verkställas genom vederbörande åklagarmyndighets försorg. Kostnaden härför må av åklagarmyndigheten omedelbart uttagas hos den försumlige.

4 §.

Förseelse, varom i denna lag sägs, åtalas av allmän åklagare. Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

5 §.

Förordnande enligt denna lag skall tillika med erinran om påföljd av förseelse däremot genom Kungl. Maj:ts befallningshavandes försorg på statsverkets bekostnad införas i länskungörelserna och i en eller flera tidningar inom orten samt anslås på lämpliga ställen inom det område, förordnandet avser.

6 §.

På Konungen ankommer att meddela föreskrifter angående förbud mot försäljning och plantering av berberis.

Denna lag träder i kraft den _____, då lagen den 20 juni 1918 (nr 400) om utrotande av berberisbuskar å viss mark upphör att gälla.

Vad i denna lag stadgas, skall gälla jämväl med avseende å område, där på grund av tidigare meddelat förordnande nämnda lag den 20 juni 1918 äger tillämpning; dock att uraktlåtenhet att verkställa föreskriven utrotning av berberis å mark, som är belägen på större avstånd från åker än tvåhundra meter eller av andra arter av berberis än *Berberis vulgaris* icke är förenad med ansvar enligt 3 §, förrän två år förflutit från ikraftträdandet av denna lag.»

I sin skrivelse har lantbruksstyrelsen anfört huvudsakligen följande:

Lantbruksstyrelsen ville erinra om att inom vissa hushållningssällskaps områden och under mera planmässig medverkan av respektive sällskap försöksvis kommit till stånd utrotande av berberis med eller utan särskilt statsbidrag. Så vore bland annat förhållandet inom Stockholms läns och stads samt Uppsala, Södermanlands och Västmanlands läns hushållningssällskaps områden. Vid dessa försök hade det visat sig, att utrotningsarbetet dels medförde betydande kostnader dels krävde noggrann planläggning och betydande förberedande åtgärder, om det skulle hava utsikt att bli framgångsrikt. Åtgärder från det allmännas sida av såväl ekonomisk som organisatorisk art syntes därför vara av behovet påkallade. Den undersökning av förhållandena, som måste föregå upprättande av förslag till sådana åtgärder, syntes emellertid icke kunna åvägabringas inom sådan tid, att dessa frågor, i den mån de krävde riksdagens medverkan, kunde framläggas för årets riksdag.

Med hänsyn härtill hade lantbruksstyrelsen ansett sig böra överväga möjligheten av att, särskilt för sig, framlägga förslag till ny lydelse av lagen om utrotande av berberisbuskar på viss mark. Vunna erfarenheter under den tid, lagen tillämpats, hade enligt lantbruksstyrelsens mening tydligt givit vid handen, att lagen vore behäftad med vissa brister. Vad särskilt beträffade den nuvarande bestämmelsen om begränsning av utrotningstvånget till mark belägen på mindre än 200 meter från åker medförde densamma till synes överkomliga svårigheter att vidmakthålla det genom vissa hushållningssällskaps medverkan redan igångsatta och

utförda utrotningsarbetet, vilket utsträckts att gälla all mark, oberoende av dess läge i förhållande till åker. Lantbruksstyrelsen ansåge sig i detta sammanhang böra framhålla, att starka skäl måste anses hava förelegat för de hushållningssällskap, vilka igångsatt en allvarlig kamp mot berberis, att frångå den nu stadgade 200-metersgränsen. Erfarenheten hade nämligen visat, att rostsporerne spredde på sådant avstånd från berberisens växtplats, att denna begränsning gjorde lagen ineffektiv såsom ett medel i kampen mot svartrosten. I sådant avseende kunde anföras, att, enligt vad styrelsen inhämtat, försök bland annat i Amerika ådagalagt, att sådana sporer genom luftströmmarna förts upp i luften intill 4 kilometers höjd. Den praktiska erfarenheten från vårt eget land gäve också starkt belägg för rostsporerne förmåga att spridas på större avstånd. Under de senaste åren hade sålunda med säkerhet kunnat fastslås, att svåra rosthärjningar förorsakats å fastlandet genom spridning av rostsporer från berberisrika öar, belägna ute i Mälaren. Alla skäl talade således enligt lantbruksstyrelsens förmenande för att lagen om utrotande av berberisbuskar i nu berörda hänseende snarast möjligt borde bliva föremål för ändring. Utfärdandet av nya lagbestämmelser på området syntes icke heller med nödvändighet vara beroende av att utredningen angående i samband därmed från det allmännas sida erforderliga åtgärder av organisatorisk och ekonomisk art slutförts. Jämväl utan ett i förhållande till vad nu vore fallet mera omfattande statligt ingripande på det ekonomiska och organisatoriska området syntes nämligen vissa ändringar av lagens bestämmelser vara av behovet ovillkorligen påkallade.

Revisionen av lagen måste i enlighet med det anförda i första hand gå ut på ett borttagande av den begränsning av utrotningsskyldigheten, som bestämmelsen, att utrotandet endast skulle ske å mark belägen på mindre avstånd än 200 meter från åker, innebure.

För närvarande gällde utrotningstvånget för vanlig berberis (*Berberis vulgaris*). Släktet berberis vore emellertid mycket omfattande. Om också förutom *Berberis vulgaris* endast ett mindre antal av släktets arter vore bärare av svartrostens sommarsporer, syntes dock desto starkare skäl föreligga för att jämväl dessa arter bleve föremål för utrotning, som sådana, enligt vad lantbruksstyrelsen erfarit, på senare tiden införts till landet. En allmän bestämmelse om utrotande av alla för svartrost (*Puccinia graminis*) mottagliga berberisarter funne lantbruksstyrelsen icke böra medföra svårigheter, under förutsättning att statens växtskyddsanstalt hölle lantmännen och speciellt de organ, som biträdde vid kampen mot berberis, underkunniga om vilka berberisarter, som därvid kunde komma i fråga, samt om dessas kännetecken. Att i lagen uppräknade de olika berberisarter, som kunde vara rostförande, låte sig nämligen knappast göra, emedan till landet undan för undan kunde införas nya arter, om vilkas egenskaper i förevarande avseende ingen säker förhandskännedom torde förefinnas. Enligt lantbruksstyrelsens förmenande borde dock den vanliga berberisen, svartrostens allmänna bärare, i lagen särskilt framhållas. Till denna art hörde ett flertal olika varieteter, som odlades såsom prydnadsväxter. Såvitt man hade sig bekant, vore samtliga dessa varieteter rostbärande. Enligt vad lantbruksstyrelsen kunnat utröna, hade berberislagen i allmänhet tolkats så, att jämväl dessa varieteter ansetts falla under utrotningspåbudet. Det syntes emellertid skäligt, att detta, på sätt som skett i kungö-

relsen den 3 oktober 1929 angående förbud mot saluhållande och plantering av berberisbuskar, också uttryckligen angäves i lagen.

Den nuvarande berberislagen kunde vinna tillämpning inom visst hushållningssällskaps område eller »viss del därav». Erfarenheten i fråga om rostsporernas spridningsförmåga syntes emellertid tydligt giva vid handen, att berberisutrotningens effektivitet såsom medel i kampen mot svartrosten i hög grad minskades, därest vissa delar av ett hushållningssällskaps område undantoges från lagens tillämplighet. Betydelsen härav bleve för övrigt en helt annan, därest 200-metersgränsen borttoges. Enligt lantbruksstyrelsens förmenande torde det under sådana förhållanden till och med kunna ifrågasättas, huruvida icke en för hela riket gällande lag i ämnet lämpligen borde utfärdas. Det lantbruksstyrelsen i samband med föreliggande utredningsuppdrag lämnade direktivet, att lagen borde vara fakultativ, hindrade emellertid styrelsen att nu upptaga denna fråga till närmare skärskådande. Då lantbruksstyrelsen sålunda föresloge, att förordnande om utrotning av berberis skulle gälla ett hushållningssällskaps hela område, förutsatte styrelsen dock, att Kungl. Maj:t kunde äga att, där alldeles särskilda skäl härtill ansåges föreligga, medgiva undantag i fråga om lagens tillämpning för visst område.

Det äläge enligt gällande bestämmelser jordinnehavaren att utrota berberis. Understundom hade svårigheter uppstått att fastslå, vem som skulle anses vara jordinnehavare. Alldeles särskilt gällde detta, när jord vore upplåten med nyttjanderätt och nyttjanderättshavaren disponerade visst område endast för särskilt angivet syfte.

Utrotningsskyldigheten syntes i regel böra åligga den, som närmast hade ekonomiskt gagn därav. Detta borde, kunde det synas, medföra, att den, som brukade åkerjorden och lede den ekonomiska skada rosten medförde, vore skyldig att utrota berberis. Då jord upplåtits med nyttjanderätt, skulle således dylik skyldighet åligga nyttjanderättshavaren. En sådan skyldighet skulle emellertid kunna bliva alltför betungande för en arrendator, om utrotningsskyldigheten, såsom lantbruksstyrelsen föreslagit, utsträcktes att gälla alla marker och således jämväl mark, som läge mer än 200 meter från åker. Särskilt i mera skogrika trakter, där nyttjanderättshavaren ofta icke disponerade skogsmarken eller blandad skogs- och hagmark annat än med viss, ofta begränsad, betesrätt, syntes det oskäligt, att denne skulle äläggas de icke obetydliga kostnader, som vore förenade med berberisens utrotande på sådana områden. Det syntes icke heller kunna förnekas, att jordägaren, om också indirekt, i så måtto bleve delaktig av de med utrotandet förenade fördelarna, att hans egendom, därest utrotandet lyckades och resultatet vidmakthölles, måste anses i viss mån stiga i värde. Förutom den skyldighet att medverka till ett allmännyttigt arbete, som måste anses åligga även en jordägare, borde han därför jämväl ur egen ekonomisk synpunkt anses hava visst intresse av berberisens utrotande, som givetvis i viss grad sammanhänge med den tid, för vilken egendomens åkerjord och övriga inägor vore utarrenderade. Lantbruksstyrelsen funne det emellertid icke rimligt att — såsom från något håll ifrågasatts — skyldigheten att utrota berberis skulle i allmänhet åligga jordägaren. Där jorden vore upplåten med nyttjanderätt, skulle en sådan bestämmelse kunna verka i hög grad betungande och medföra ansvar för åtgärder, som jordägaren i stort sett saknade möjlighet att utföra, åtminstone icke utan orimliga kost-

nader. Berberisutrotningen krävde betydande arbete, som en arrendator med eget arbetsfolk utan alltför stora olägenheter kunde utföra vid lämpliga tillfällen. En jordägare, som vore bosatt annorstädes, bleve däremot hänvisad att för detta arbete anlita särskilt lejd arbetskraft och vore mången gång beroende av sin arrendator för att erhålla sådan. Då en på annat håll boende jordägare saknade möjlighet att utan kostsam inspektion konstatera senare uppkommande berberisförekomster, för vilkas utrotande han vore ansvarig, komme han vidare att bliva mer eller mindre beroende av, i vad mån arrendatorn, som kunde lätt följa förhållandena på detta område, hölle honom underkunnig om dylika förekomster.

Att en viss uppdelning mellan jordägare och nyttjanderättshavare av de skyldigheter, berberislagen alade, sålunda syntes skälig, hade föranlett lantbruksstyrelsen att undersöka, huruvida icke en sådan formulering kunde utfinnas, att en rättvis fördelning av utrotningsskyldigheten komme till stånd. Full rättvisa på detta område torde emellertid icke genom någon formulering av lagens bestämmelser kunna säkerställas. Lantbruksstyrelsen förutsatte också, att framdeles jordägare och arrendatorer gemensamt tillsäga, att förevarande spörsmål på ett möjligast rättvist sätt ordnades vid arrendeavtals ingående.

Lantbruksstyrelsen hade trott sig finna en lämplig lösning av frågan sålunda, att skyldigheten att utrota berberis ålades jordägaren eller, där jorden vore upplåten med nyttjanderätt, vederbörande nyttjanderättshavare med den inskränkningen att, där arrendator beträffande viss mark endast medgivits betesrätt, denna mark i förevarande avseende icke skulle anses vara utarrenderad. Genom sådana bestämmelser borde enligt styrelsens mening en arrendator icke komma att oskäligt betungas av utrotning utav berberis. Den ifrågasatta formuleringen kunde däremot ur jordägarsynpunkt anses vara mindre tillfredsställande, särskilt där jordägaren saknade tillgång till arbetskraft på den ort, där utrotningsarbetet skulle verkställas. I syfte att tillgodose jordägarens berättigade intressen i sådant avseende ville lantbruksstyrelsen därför föreslå, att i lagen intoges en bestämmelse om skyldighet för arrendator att vid utrotning av berberis på mark, där arrendatorn hade sig tillförsäkrad endast viss betesrätt, mot skälig ersättning tillhandahålla jordägaren arbetsfolk och dragare jämte redskap för hantlangning och vattenkörning.

I 3 § av gällande berberislag stadgades, huru förfaras skulle, där vederbörande uraktläte att verkställa föreskriven utrotning av berberis. Förutom böter för dylik uraktlätenhet stadgades, att utrotandet finge på den skyldiges bekostnad verkställas genom vederbörande åklagarmyndighets försorg. Formuleringen vore här sådan, att åklagarmyndigheten stundom icke ansett sig berättigad att utan vidare låta verkställa utrotningsarbetet. Lantbruksstyrelsen ansåge sig därför böra föreslå sådan omformulering av bestämmelsen, att därav tydligt framginge åklagarens rättighet härutinnan.

I berberislagen hade åklagaren och eventuellt angivaren tillförsäkrats andel i böter, som utdömts med tillämpning av lagen. Med hänsyn till de ändrade principer, som nyligen genomförts i detta avseende, syntes bestämmelserna härom böra utgå.

Enligt de direktiv, som i ärendet lämnats lantbruksstyrelsen, skulle lagen om utrotning av berberis fortfarande vara fakultativ. Detta syn-

tes, därest annat icke särskilt stadgades, medföra, att såvitt lagens bestämmelser angående utrotning av berberis utsträcktes att gälla jämväl mark, som vore belägen på större avstånd än 200 meter från åker, frågan måste tagas under förnyad omprövning av vederbörande lokala myndigheter. Detta skulle kunna komma att medföra ett tillstånd av osäkerhet intill dess hushållningssällskap och landsting hunnit taga ställning till frågan, vilket särskilt inom områden, där ett allvarligt bekämpande av berberisen kommit till stånd, måste medföra betydande olägenheter. Lantbruksstyrelsen hade därför ansett sig böra ifrågasätta, att lagens fortsatta tillämpning genom särskild övergångsbestämmelse säkerställdes inom sådana områden, där den nu gällde. En sådan bestämmelse syntes dock kräva en komplettering i syfte att hindra utkrävande av ansvar för uraktlåtenhet att utrota berberis utanför 200-metersgränsen, förrän tillräcklig tid lämnats vederbörande att hinna verkställa sådant utrotande. Denna tid syntes förslagsvis böra fastställas till två år.

Berberis kunde uppträda ej endast såsom buske utan jämväl såsom planta eller träd. Vid sådant förhållande syntes den i gällande berberislag använda benämningen »berberisbuskar» i en ny lag i ämnet lämpligen böra utbytas mot ordet »berberis», varigenom formellt klarlades, att lagen ägde tillämpning å växtens samtliga nämnda utvecklingsformer.

Lantbruksstyrelsen har i anslutning till vad sålunda anförts hemställt, att Kungl. Maj:t måtte förelägga 1933 års riksdag förslag till ny lag om utrotande av berberis å viss mark av i huvudsak den lydelse, som styrelsens förslag utvisade.

Lantbruksakademiens förvaltningskommitté har, efter remiss, den 24 februari 1933 avgivit utlåtande över lantbruksstyrelsens framställning samt därvid såsom eget utlåtande överlämnat ett av *akademiens ekonomiska avdelning* till förvaltningskommittén avgivit yttrande i ärendet, i vars behandling deltagit bland andra avdelningens ledamöter, justitierådet von Seth och presidenten i Svea hovrätt Ekeberg. I sistnämnda yttrande har anförts följande.

Mot de huvudsakliga grunder, på vilka förslaget vore byggt, hade avdelningen icke något att erinra. Särskilt syntes det avdelningen uppenbart, att då det finge anses av erfarenheten bekräftat, att svartrostens smittämne kunde sprida sig på vida större avstånd än det, varmed man ansåge sig böra räkna vid tiden för nu gällande lags tillkomst, lagstiftningen borde lämpas efter den sålunda vunna erfarenheten.

Avdelningen hade ej heller något att erinra mot förslaget att utsträcka utrotningen till de andra arter av släktet *Berberis*, vilka av erfarenheten visades kunna vara bärare av smittämnet. Avdelningen ville emellertid ifrågasätta, om det vore lämpligt att överlåta åt en var enskild för sig att taga reda på, vilka dessa arter vore. Även om växtskyddsanstalten vidtog de åtgärder till allmänhetens upplysande, som förutsattes i förslaget, syntes det hela komma att bliva allt för svävande för att lämpligen kunna läggas till grund för ett straffrättsligt förfarande på sätt i förslaget vore förutsatt, och detta särskilt som det, såsom lantbruksstyrelsen erinrat, funnes utsikt för att utrotningen kunde komma att behöva tid efter annan utsträckas till nya arter, för vilkas utrotande ny frist kunde erfordras. Visserligen vore avdelningen ense med lant-

bruksstyrelsen därom att det vore olämpligt att i själva lagen intaga en uppräknig av de arter utom Berberis vulgaris, som skola bliva föremål för utrotning, detta icke minst av hänsyn till den rörlighet hithörande bestämmelser av nyss berörda anledning borde äga. Även andra utvägar funnes emellertid, och vid övervägande av vad härutinnan lämpligen borde åtgöras hade avdelningen ansett sig böra stanna för att föreslå, att i 6 § intoges ett stadgande av innebörd, att det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att genom särskild kungörelse bestämma, på vilka arter utom Berberis vulgaris lagen skulle äga tillämpning, att vad sålunda kungjordens skulle äga tillämpning även inom hushållningssällskapsområde, för vilket förordnande om utrotning redan meddelats, då kungörelsen trädde i kraft, samt att i kungörelsen skulle stadgas tid, inom vilken såvitt anginge sådant område, utrotningen av berberisarter, vilka icke förut varit föremål för utrotningsarbetet, skulle vid påföljd, som stadgades i 3 §, vara verkställd. Sistnämnda tid borde uppenbarligen jämkas efter förhållandena i varje särskilt fall. Vore den nytillkomna arten en sådan, som endast förekomme i ringa antal, borde tiden kunna sättas ganska kort. Gjordes ett sådant tillägg till 6 §, borde övergångsbestämmelsen till lagen undergå motsvarande jämkning och endast innehålla, att i fråga om område, för vilket förordnande meddelats enligt 1918 års lag, den nya lagen skulle gälla, som om förordnandet meddelats enligt denna, dock att beträffande mark, som vore belägen på längre avstånd från åker än 200 meter, bestämmelserna i 3 § av den nya lagen icke skulle äga tillämpning, förr än två år efter dess ikraftträdande. Avdelningen utginge härvid, liksom lantbruksstyrelsen syntes hava gjort, ifrån att vad i 1 § sägs om varieteter av Berberis vulgaris icke innebure något nytt utan endast utgjorde ett förtydligande av vad redan nu gällde. Att i lantbruksstyrelsens förslag endast talades om uppskov med »ansvar» enligt 3 § torde väl bero på ett förbiseende.

Den nu gällande berberislagen synes vara behäftad med vissa brister, och åtskilliga framställningar om en revision av densamma hava, såsom av den förut lämnade redogörelsen framgår, blivit gjorda hos Kungl. Maj:t. Med hänsyn till att revisionen angivits vara av brådskande natur finner jag, lika med lantbruksstyrelsen, frågan härom böra upptagas till närmare prövning utan avbidan på slutförandet av den lantbruksstyrelsen anbefallda utredningen rörande lämpliga åtgärder av ekonomisk och organisatorisk art för berberisbuskens utrotande. Såsom i ärendet föreslagits bör revisionen av den gällande lagstiftningen lämpligen ske genom utfärdande av en ny lag i ämnet.

Departements-
chefen.

Den betydelsefullaste av de föreslagna ändringarna torde vara den, som avser borttagande av den nu stadgade begränsningen av utrotningsskyldigheten till mark, belägen på mindre avstånd än 200 meter från åker. Otillräckligheten av en sålunda begränsad utrotningsskyldighet får anses vara bestyrkt genom de efter tillkomsten av 1918 års lag vunna erfarenheterna. Vid det genom några hushållningssällskap utförda arbetet för ett planmässigt utrotande av berberisbusken inom vissa delar av landet har också utrotningsarbetet utsträckts att gälla all mark, oberoende av

dess läge i förhållande till åker. De därvid vunna resultaten skulle kunna befaras bliva väsentligen tillintetgjorda, om den nuvarande begränsningen av jordbrukarnas utrotningsplikt alltjämt bibehålles i lagstiftningen. Av nu angivna skäl tillstyrker jag de i förevarande avseende föreslagna ändrade bestämmelserna. Lantbruksstyrelsens förslag om borttagande av bestämmelsen, att förordnande om berberisbuskens utrotande skall kunna meddelas för viss del av ett hushållningssällskaps område, finner jag mig även böra biträda, varvid jag dock, lika med lantbruksstyrelsen, förutsätter, att Kungl. Maj:t skall äga att, där särskilda skäl härtill föreligga, medgiva undantag från lagens tillämpning för visst område.

Även i ett annat hänseende har en utvidgning av utrotningstvänet föreslagits. Utrotningstväng föreligger enligt den gällande berberislagen allenast för vanlig berberis (*Berberis vulgaris*). Lantbruksstyrelsen har nu först föreslagit ett tillägg till nuvarande bestämmelser av innehåll, att i vanlig berberis även skola inbegripas dess varieteter. Detta tillägg, som överensstämmer med ett motsvarande stadgande i den jämlikt 7 § i 1918 års lag utfärdade kungörelsen den 3 oktober 1929 angående förbud mot saluhållande och plantering av berberisbuskar, torde emellertid endast innefatta ett förtydligande av den nu gällande lagen. Däremot innebär det av lantbruksstyrelsen framlagda lagförslaget såtillvida en utvidgning av utrotningstvänet, att utrotningen enligt förslaget skall utsträckas även till sådana andra arter av släktet *Berberis* än *Berberis vulgaris*, som kunna visas vara bärare av smittämnet. Mot denna utvidgning av utrotningstvänet, som måste anses stå i överensstämmelse med lagens syfte, har jag icke något att erinra. Beträffande den närmare utformningen av bestämmelserna härom anser jag emellertid, att det av lantbruksakademiens ekonomiska avdelning framförda förslaget, att Kungl. Maj:t genom särskild kungörelse skall bestämma, på vilka arter utom *Berberis vulgaris* lagen skall äga tillämpning, bör följas. I detta sammanhang torde jag tillika få nämna, att jag biträder lantbruksstyrelsens förslag, att den i gällande lag använda benämningen »berberisbuskar» skall utbytas mot benämningen »berberis», vilken här torde vara riktigare, då berberis förekommer ej endast som buske utan jämväl såsom planta eller träd.

Beträffande den nuvarande bestämmelsen, att utrotningsskyldigheten åligger »jordinnehavaren», har anmärkts, att den är oklar till sin innebörd, samt framhållits, att det därför uppstått svårigheter vid tillämpningen av densamma. Mot de av lantbruksstyrelsen härutinnan föreslagna bestämmelserna synes mig kunna erinras, att det även i andra fall av nyttjanderättsupplåtelser än upplåtelse av betesrätt kan vara obilligt att ålägga nyttjanderättshavaren utrotningsskyldigheten. Jag äsyftar härvid framför allt vissa av de i 1 kap. 7 § nya jordabalken angivna upplåtelser av nyttjanderättskaraktär, exempelvis upplåtelser av rätt till stenbrytning, torv-, ler- eller grustäkt. För egen del har jag funnit mig böra

stanna för ett stadgande av innebörd, att utrotningsskyldigheten som regel skall åläggas jordägaren men att denna skyldighet, där jorden är upplåten på arrende, skall åläggas arrendatorn. Såvitt angår mark, som är upplåten med en begränsad nyttjanderätt, skall sålunda enligt det av mig föreslagna stadgandet utrotningsskyldigheten alltid åligga jordägaren. Någon bestämmelse av det innehåll, som lantbruksstyrelsen föreslagit beträffande upplåtelse av mark med betesrätt, har jag icke ansett erforderlig.

Vad angår lantbruksstyrelsens förslag i övrigt anser jag mig nu endast böra beröra övergångsbestämmelserna till den nya lagen. Dessa torde böra avfattas i överensstämmelse med vad lantbruksakademiens ekonomiska avdelning i sitt yttrande föreslagit. Den nya lagen torde böra träda i kraft den 1 juli 1933.

Lantbruksstyrelsens förslag till ny lag har inom jordbruksdepartementet blivit i vissa delar omarbetat i enlighet med de av mig nu tillstyrkta grunderna samt dessutom i några avseenden underkastats en formell överarbetning.

Departementschefen uppläser härefter det sålunda inom departementet upprättade *förslaget till lag om utrotande av berberis å viss mark* samt hemställer, att detsamma måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Rune Thygesen.